Jaakko Kangasniemi

26.9.2017

HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018
Luku 24.30 Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Asiantuntijalausunto valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostolle 27.9.2017

Valtion vuoden 2018 tulo- ja menoarvioon sisältyy kehyksen ulkopuolinen 10 miljoonan euron siirtomääräraha, joka myönnetään Finnfundille uusien osakkeiden merkitsemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Tämän lisäksi tulo- ja menoarvioon sisältyy kehyksen ulkopuolinen 130 miljoonan euron siirtomääräraha, jota saadaan käyttää finanssisijoituksiin ja laina-instrumentteihin osana Suomen kehitysyhteistyötä.

Yrityksiä tarvitaan kestävään kehitykseen ja työpaikkojen luomiseen kehitysmaissa

Köyhyyden ja nälän poistaminen, ilmastonmuutoksen torjunta, edullisen ja nykyaikaisen energian saaminen kaikille. Nämä ovat esimerkkejä YK:n kestävän kehityksen tavoitteista (Agenda 2030), joita ei saada toteutettua vuoteen 2030 mennessä ilman yksityisen sektorin rahoitusta. Arvioiden mukaan tavoitteiden saavuttamiseksi matalan ja alemman keskitulotason maissa tarvitaan jopa 1 400 miljardin dollarin lisärahoitusta.

YK:n mukaan Afrikan väestömäärä nelinkertaistuu vuosisadan loppuun mennessä. Kehitysmaiden nuoret tarvitsevat työpaikkoja, jotka vähentävät köyhyyttä ja lisäävät hyvinvointia. Kunnolliset työpaikat tarjoavat mahdollisuuden hankkia osaamista ja päästä elämässä eteenpäin – myös tytöille ja naisille.

Suomen kehitysyhteistyövarojen ohjaaminen finanssisijoituksiin sekä kehitysrahoituslaitos Finnfundille on osa kansainvälistä trendiä ja tavoitetta vastata edellä mainittuihin haasteisiin. Perinteisen kehitysyhteistyön rinnalla valtiot käyttävät yksityisen sektorin mobilisoimiseen työkalunaan niin sanottuja yksityisen sektorin instrumentteja. Finnfund on Suomelle merkittävä työkalu yksityisen rahan mobilisoimisessa kestävään kehitykseen, köyhyyden vähentämiseen, työpaikkojen luomiseen ja ilmastotoimiin kehitysmaissa.

Finnfund mobilisoi yksityistä rahaa köyhimpien maiden kehitykseen

Valtio on pääomittanut Finnfundia sen perustamisen (1980) jälkeen noin 165 miljoonalla eurolla. Varat on ohjattu taloudellisesti kannattaviin, vastuullisiin ja kehitysvaikutuksia tuottaviin investointeihin. Niiden tuotoilla yhtiön oma pääoma on kasvanut yli 250 miljoonaan euroon – valtion raha ei siis ole kulunut vaan lisääntynyt.

Oman pääoman turvin Finnfund on vivunnut rahaa markkinoilta niin, että rahoituspäätöksiä on tähän mennessä tehty yli 2 miljardilla eurolla. Yksi esimerkeistä on Finnfundin 21.6.2017 liikkeelle laskema 100 miljoonan euron joukkovelkakirjalaina, jonka avulla Finnfund mobilisoi yksityistä rahaa kehityspolitiikan tarpeisiin.

Kun yksittäiset Finnfundin sijoitukset mobilisoivat nekin aina vähintään vastaavan määrän muiden rahoittajien ja investoivan yrityksen panostuksia, on yhtiö siis kokonaisuudessaan jo tähän mennessä mobilisoinut miljardeja euroja kehitysmaihin. Tämä on Finnfundin ja muiden kehitysrahoituslaitosten keskeinen tehtävä. Näin kehitysrahoitus myös eroaa perinteisestä lahjamuotoisesta kehitysavusta.

Finnfund tarjoaa pitkäaikaista rahoitusta hankkeisiin, jotka eivät muuten toteutuisi – se on valmis ottamaan riskiä esimerkiksi köyhimmissä maissa ja hauraissa maissa, mihin kaupalliset rahoittajat eivät usein ole valmiita. Finnfundin painopiste on viime vuosina siirtynyt entistä enemmän köyhimpiin maihin: vuosittain vähintään ¾ investoinneista tulee omistajaohjauksen mukaisesti kolmeen köyhimpään OECD DACin maaluokkaan sekä hauraisiin valtioihin ja alueille (esim. sodasta tai luonnonkatastrofeista toipuvat maat). Käytännössä Finnfund on ylittänyt tavoitteen selkeästi: vuonna 2016 näihin maihin tehtiin 82 % uusista investoinneista, edellisvuonna vastaava luku oli 92 %. Noin puolet sijoituksista ja rahoitussitoumuksista kohdistuu Afrikkaan.

Vastuullisuus ja kehitysvaikutukset toiminnan ytimessä

Finnfundin lisää yritystoiminnan vastuullisuutta kehitysmaissa vaatimalla kansainvälisten vastuullisuusstandardien noudattamista ja tukemalla vastuullisuuden kehittämistä. Finnfund arvioi hankkeen vastuullisuutta aina ennen investointipäätöstä sekä seuraa vastuullisuuden toteutumista ja kehittämistä hankkeen aikana. Usein vastuullisuuden kehittämisestä sovitaan jo sopimusvaiheessa ja eteneminen sidotaan esimerkiksi maksatuksiin.

Finnfundin rahoituksen ehtona on, että hankeyhtiö täyttää täysin tai sovitussa aikataulussa tiukat kansainväliset ympäristö- ja yhteiskuntavastuuvaatimukset ja sitoutuu kehittämään näille sopivan hallintajärjestelmän. Finnfund edellyttää asiakkailtaan Maailmanpankkiryhmän IFC:n (International Finance Corporation) vastuullisuusstandardien noudattamista. Niihin sisältyy mm. ympäristö- ja yhteiskuntavaikutusten sekä riskien arviointi ja hallinta, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, työelämän perusperiaatteet ja -oikeudet, alkuperäiskansojen oikeudet ja kulttuuriperinnön suojelu. Lisäksi käytössä on toimialakohtaisia standardeja ja sertifikaatteja, kuten kansainvälinen vastuullisen metsänhoidon sertifikaatti FSC (Forest Stewardship Council), johon sisältyvät myös vuosittaiset ulkopuolisen asiantuntijan tekemät auditoinnit.

Lisäksi Finnfund arvioi hyvän hallinnon ja taloudellisen vastuullisuuden toteutumista. Tähän sisältyy esimerkiksi yrityksen verovastuullisuuden arviointi, jonka tueksi Finnfund on päivittämässä veropolitiikkaansa ja kehittämässä uutta työkalua yhteistyössä eurooppalaisten kehitysrahoittajien kanssa.

Kehitysvaikutukset ovat Finnfundin toiminnan tärkein tulos. Finnfund arvioi investointinsa vaikutukset rahoitettuihin yrityksiin, niiden sidosryhmiin ja ympäröivään yhteiskuntaan sekä seuraa vaikutuksia sekä hankekohtaisesti että vuosittain koko portfolion tasolla.

Vuonna 2015 Finnfundin rahoittamat yritykset loivat suoraan työpaikkoja 25 600 ihmiselle, joista yli kolmannes (36 %) oli naisia. Yritykset maksoivat kehitysmaiden hallituksille veroja ja muita maksuja 285 miljoonaa euroa. Alla kootusti lukuja kehitysvaikutuksista. Vuoden 2016 kehitysvaikutuksia kootaan paraikaa ja ne julkaistaan lähiaikoina.

Suoria työpaikkoja	25 600
Joista naisia	9140 (36 %)
Verot ja muut maksut	285 miljoonaa euroa
Tuotettu energia	3 125 GwH
Mikrolainoja yrittäjille	3,3 milj. kpl, yhteensä 764 milj. euroa
Lainoja pk-yrityksille	236 219 kpl, yhteensä 1 547 milj. euroa

Luvuista ei ole mahdollista teknisesti erotella juuri Finnfundin rahoituksen ansiosta syntyneitä vaikutuksia niin, että tiedot olisivat luotettavia. Tämä niin sanotun attribuution osoittamisen haaste on yhteinen kaikille kehitysyhteistyön toimijoille. Finnfund seuraa käytäntöjen kehittymistä aktiivisesti. Finnfundin kuten muidenkin kehitysrahoittajien vaikutus ei useissa hankkeissa ole mitattavissa rahamäärällä: Finnfund pyrkii aina siihen, että sen panos on sekä määrällisesti että laadullisesti ”lisäinen”, eli Finnfund vipuaa liikkeelle uusia investointeja tai parantaa esimerkiksi niiden tuottavuutta, kestävyyttä ja vastuullisuutta.

Ulkoministeriö ohjaa ja valvoo Finnfundin toimintaa kehityspolitiikan linjausten mukaisesti

Finnfundin omistajaohjauksesta vastaa ulkoasiainministeriö, sen kehityspoliittinen osasto. Ministeriö asettaa Finnfundille vuosittaiset omistaja- ja kehityspoliittiset tavoitteet omistajaohjausmuistiossa, joka julkaistaan Finnfundin kotisivuilla.

Vuoden 2017 tavoitteita ovat muun muassa se, että uusista sijoituspäätöksistä vähintään 75 prosenttia tulee tehdä köyhimpiin maihin, ja että köyhää väestönosaa suoraan palvelevien hankkeiden osuus tulee olla vähintään 40 prosenttia. Taloudelliset tavoitteet koskevat muun muassa yhtiön toimintakuluja ja oman pääoman tuottoa. Tuottotavoitetta lukuunottamatta Finnfund on viime vuosina täyttänyt sille asetetut tavoitteet.

Lisäresurssit pääasiassa uusiutuvan energiaan, kestävään metsätalouteen ja rahoituslaitoksiin

Finnfundin painottaa investoinneissaan uusiutuvaa energiaa, kestävää metsätaloutta sekä rahoituslaitoksia, jotka myöntävät muun muassa mikrorahoitusta naisille ja kaikkein köyhimmille, jotka usein jäävät pankkipalveluiden ulkopuolelle. Näillä toimialoilla on merkittävä rooli esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnassa ja köyhyyden vähentämisessä.

Investointeja tehdään myös muilla toimialoilla, kuten kestävään maatalouteen ja cleantechiin. Erityisesti jälkimmäisessä pyritään kasvattamaan yhteistyötä suomalaisten yritysten kanssa. Suomalaisilla yrityksillä on paljon annettavaa maailman kehityshaasteiden kuten ilmastonmuutoksen, kaupungistumisen ja jäteongelmien ratkaisemisessa. Tällä hetkellä noin puolessa hankkeista on mukana suomalaista yritysosaamista.

Finnfund sai tämän vuoden alussa käyttöönsä valtiolta 130 miljoonan pitkäaikaisen lainan. Nämä lisäresurssit ovat antaneet Finnfundille mahdollisuuden kasvattaa toimintaansa tuloksellisesti ja tehokkaasti sijoitusten tuoton, vastuullisuuden ja kehitysvaikutukset varmistaen. Valmistelussa on tällä hetkellä hankkeita lähes 300 miljoonan euron arvosta. Sijoituspäätöksiä on vuonna 2017 tehty jo yli 140 miljoonalla eurolla.

Finnfund kehittää toimintaansa jatkuvasti

Finnfund seuraa aktiivisesti alan kehitystä ja kehittää jatkuvasti omaa toimintaansa esimerkiksi investointitoiminnan vastuullisuuden sekä kehitysvaikutusten arvioinnin osalta. Tiivistä yhteistyötä tehdään muun muassa muiden eurooppalaisten kehitysrahoituslaitosten kanssa.

Finnfundin toiminta on herättänyt aiempaa enemmän kiinnostusta ja myös kritiikkiä. Finnfund pyrkii entistä enemmän kertomaan ja käymään keskustelua toimintansa periaatteista ja tuloksista. Tästä viimeaikaisia esimerkkejä ovat Finnfundin strategian sekä veropolitiikan ja -työkalun uudistamiseen liittyvät kaikille avoimet kyselyt sekä erilaiset keskustelutilaisuudet ja tapaamiset muun muassa kansalaisjärjestöjen, yritysten, tutkimuskentän ja viranomaisten kanssa niin Suomessa kuin ulkomailla. On hyvä, että keskustelua kehitysyhteistyön ja myös Finnfundin toiminnan kehittämisestä käydään – sama pätee kaikkiin toimijoihin.

Samalla Finnfund pyrkii aktiivisesti jakamaan tietoa kehitysrahoituslaitosten työstä ja toiminnan ominaispiirteistä, jotka ovat osin lahjamuotoisesta kehitysavusta poikkeavia. Finnfundin päätehtävä on mobilisoida yritysten resursseja kehityksen palvelukseen. Tämä edellyttää rahoitusalan käytäntöjen kunnioittamista: osa yksittäisiä investointeja koskevasta tiedosta on pidettävä luottamuksellisena. Finnfund pyrkii kuitenkin niin avoimeen viestintään ja tiedon julkistamiseen kuin toiminnan mandaattia vaarantamatta on mahdollista. Osoituksena tästä Finnfund on muun muassa uudistanut avoimuus- ja tiedonantopolitiikkaansa ja sisällyttää uusia tiedonjulkistamista koskevia ehtoja rahoitussopimuksiinsa.

Kehitykseen tarvitaan monia toimia ja toimijoita

Terve yksityinen sektori ja sen tekemät vastuulliset investoinnit ovat kestävän kehityksen välttämätön ehto. Niiden aikaansaaminen on Finnfundin mandaatissa ja sen ydinosaamista. Samalla kehitys edellyttää myös toimivaa oikeusvaltiota ja lainsäädäntöä. Demokratia ja hyvä hallinto luovat vakaan toimintaympäristön ja takaavat kansalaisten oikeudet. Kokonaisvaltaisen, kestävän kehityksen aikaansaamiseksi kehityspolitiikassa tarvitaan erilaisia instrumentteja investoinneista valtioiden väliseen yhteistyöhön ja kansalaisyhteiskunnan tukeen. Kehitysyhteistyön eri instrumenteilla on omat roolinsa. Erilaisia toimia ja toimijoita tarvitaan, eikä niitä tule asettaa vastakkain.

Finnfundilla on kokonaisuudessa oma selkeä roolinsa. Se pyrkii mobilisoimaan yksityistä rahaa kestävään kehitykseen ja auttamaan kehitysmaita pois apuriippuvuudesta – mikä on myös kehitysmaiden ja asukkaiden oma toive.